

Aanvalsplan Wetters

Hulp van watermolens

— Richard Mooi

De historische watermolens in Friesland worden gerehabiliteerd. Bij calamiteiten kan het Wetterskip Fryslân een beroep doen op ruim 40 watermolens. Het Friese waterschap benadrukt dat het gaat om hulpbemaling en dat de gemaalcapaciteit aan de bestaande landelijke normering voldoet.

— Een leuk en tot de verbeelding sprekend plan in Friesland. De oude watermolens in die provincie krijgen hun functie terug. Maar dan alleen bij heel ernstige regenval. Het Wetterskip kwam vorige zomer op dit idee nadat het noordwesten van de provincie door enorme regenbuien werd getroffen. Clusterbuien, noemt senior-boezembeheerder Kees Munting die hevige hoosbuien. 'Het hield niet meer op'. Het gevolg was duidelijk. Het water in de lager gelegen gebieden kon niet direct worden afgevoerd. Er ontstond overlast voor boeren en burgers doordat het akkerland onderliep en ook in straten soms een laagje water kwam te staan. En dat terwijl de Friese boezem -de grote afvoerkanalen die uitkomen op de Waddenzee of IJsselmeer- het extra water eigenlijk prima kon verwerken. Wat was het probleem? De capaciteit van de gemalen die het water op de boezem uitslaan, schoot tijdelijk tekort om de enorme hoeveelheid regenwater af te voeren.

Aanvalsplan

— Om dit soort overlast in de toekomst te voorkomen, kwam het Wetterskip Fryslân met richtlijnen. Als één van de eerste waterschappen van Nederland. Hulpbemaling, heet deze materie. Deze extra maalcapaciteit komt bovenop de al bestaande capaciteit van de elektrische gemalen waarmee

Wetterskip Fryslân aan de normen voldoet. 'Door de verwachte wijziging in de neerslagpatronen, is de kans op hevige neerslag in met name de zomer toegenomen. Hulpbemaling is een efficiënte maatregel', lezen we in het aanvalsplan. Het waterschapbestuur vroeg de boezembeheerders om mee te denken over de precieze aanpak. Dat resulteerde in een plan voor de aanschaf van zes mobiele pompen die in opslagruimtes staan, maar bij ernstige regen snel inzetbaar zijn. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt met loonbedrijven om binnen enkele uren grote pompen te kunnen inhuren.

Voor de Prins

— En tenslotte is er aanvalsplan 3, de inzet van windmolens. Tijdens de wateroverlast vorige zomer kwamen enkele medewerkers van het Wetterskip al op dit tot de verbeelding sprekend idee. De nog overgebleven watermolens kennen veelal een enthousiast vrijwilligersteam en draaien ook nog eens in de zoveel tijd voor het publiek. 'Voor de prins noemen ze dat', zegt Munting. Bij de wateroverlast in Noordwest-Friesland bleken ze een welkome aanvulling op de bestaande gemalen. Ook op het hoofdkantoor in Leeuwarden ging de inzet van historische watermolens steeds meer leven, ook doordat een sectorhoofd zelf molenaar is van een watermolen buiten de provincie. Boezembeheerder Munting: 'De conclusie was: waarom gaan we de bestaande windmolens niet gebruiken'.

Maalvaardig

— Uit een onderzoek door Wetterskip Fryslân bleek dat er in de provincie nog zo'n 40-50 geschikte watermolens geschikt waren voor die klus. Ze zijn 'maalvaardig', zoals het officieel heet. In vroegere

tijden moeten dat er enkele honderden zijn geweest, maar door de opmars van elektrische gemalen, raakte een groot aantal molens in verval. Bovendien bleek van sommige historische molens de invoer niet meer goed, omdat het waterpeil in die polder in de loop der tijd was gewijzigd. Toch bleven er na inventarisatie bijna 50 windmolens over.

— Klein en groot, maar allemaal van grote historische waarde voor het culturele erfgoed van Friesland. Een aantal molens bleek ook nog eigendom van het Wetterskip waarvan het beheer is overgedragen door de stichting De Fryske Mole. Van een aantal andere molens was De Fryske Mole zelf eigenaar. Nadat de besluitvorming in het bestuur van het waterschap had plaatsgevonden, is er op dit moment een contract in voorbereiding met de stichting. In dit contract komt te staan dat de molens binnen enkele uren draaiklaar moeten zijn. De molenaars waren heel enthousiast over het plan, zegt Munting. 'Die willen maar al te graag draaien'.

Hulpbemaling

— Overigens blijven de windmolens vallen in de categorie 'hulpbemaling' en zal er slechts bij uitzonderlijke situaties een beroep op de molenaar worden gedaan. Munting schat zelf dat er jaarlijks hooguit enkele molenaars zullen worden gebeld. Bovendien staan bij veel van de 700 polders helemaal geen windmolens meer en daar zullen de hulppompen en inhuur van materieel bij loonwerkers soelaas moeten bieden. Maar in polders met een windmolen, staat de inzet van die molen op de eerste plaats in het aanvalsplan. Natuurlijk alleen als er voldoende wind is.

kip Fryslân: s bij extreme regen

Kees Munting voor de Huinermolen in Huins, bij Leeuwarden.
De molen is gebouwd in 1829 en heeft een capaciteit van ongeveer 40m³ per min.